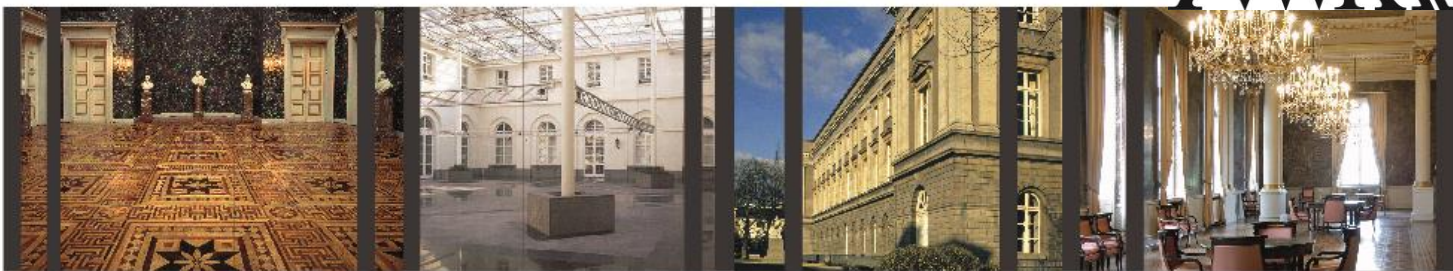

Eindrapportering Denkersprogramma

MULTICULTURALITEIT

Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten
Paleis der Academiën – Hertogsstraat 1 – 1000 Brussel – België
info@kvab.be – www.kvab.be

Eindrapportering Denkersprogramma

Multiculturaliteit

Inhoud

1	Activiteitenverslag.....	5
1.1	Situering.....	5
1.2	Denkers.....	5
1.3	Stuurgroep	6
1.4	Activiteiten.....	6
1.4.1	Overzicht.....	6
1.4.2	Bespreking	7
2	Resultaten en impact	10
2.1	Aanbevelingen van de Denkers	10
2.2	Standpunt	10
2.3	Communicatie en media	10
3	Bijlage.....	11
3.1	Conceptnota	11
3.2	Artikel Academieberichten nr. 65.....	11
3.3	Programmabrochure + deelnemerslijst	11
3.4	Standpunt nr. 51	11

1 Activiteitenverslag

1.1 Situering

De Klasse van de Menswetenschappen nam in 2017, onder leiding van Marie-Claire Foblets, Ron Lesthaeghe en Koenraad Matthys, het initiatief om een Denkerscyclus te ontwikkelen rond het thema 'Multiculturalism: How can society deal with it?'.

Hiermee nam de KVAB een brandend actueel en bijzonder geladen onderwerp als studieobject. Deze problematiek situeert zich immers tegen de achtergrond van een demografisch steeds meer heterogene westerse wereld, in het bijzonder in Europa sinds de dekolonisatie. De steden van Frankrijk, Nederland, Engeland, Spanje en Portugal toonden reeds een etnisch meer gevarieerde bevolking in de jaren '60. Bij ons bleef dit aanvankelijk beperkt tot Brussel en enkele geïndustrialiseerde regio's. Later kwamen er nieuwe facetten bij door de opeenvolgende migratiestromen en recentelijk door de vluchtelingenstroom. De diversiteit werd steeds complexer, o.a. door de toenemende mobiliteit en de globalisering van de media. Aspecten zoals radicalisering zowel bij delen van de Islamitische jeugd als bij de autochtone bevolking werken polariserend. Het streven naar een inclusieve maatschappij komt steeds meer onder druk.

De focus van deze Denkerscyclus werd gelegd op meervoudige identiteiten in conflict en in harmonie en nam daarbij volgende deelaspecten onder de loep: 'Multiculturalisme in scholen' en 'Culturele diversiteit en criminaliteit'. De diversiteit in expertise van de leden van de Klasse van de Menswetenschappen maakt dat deze problematiek vanuit verschillende invalshoeken kon bestudeerd worden: sociologisch, demografisch, juridisch, cultureel psychologisch, taalkundig, ...

1.2 Denkers

Als buitenlandse experts werden de professoren Tariq Modood en Frank Bovenkerk uitgenodigd.

Tariq Modood is een Britse autoriteit inzake etnische minderheden. Hij is Professor of Sociology, Politics and Public Policy aan de University of Bristol. Modood is tevens founding Director of the Centre for the Study of Ethnicity and Citizenship. Hij heeft een belangrijke expertise in het onderzoeken van multiculturaliteit op macroniveau en met betrekking tot ideologie en symboliek. In het Verenigd Koninkrijk is hij een belangrijke stem in het publieke debat omtrent multiculturaliteit.

Frank Bovenkerk is een Nederlands cultureel antropoloog en criminoloog. Hij is als professor emeritus verbonden aan het Willem Pompe Instituut, het criminologisch en strafrechtelijk instituut van de Universiteit Utrecht. Sinds 2009 is hij bijzonder hoogleraar radicaliseringsstudies aan de FORUM Frank J. Bujs leerstoel van de Universiteit van Amsterdam.

1.3 Stuurgroep

Om beide Denkers in hun opdracht te begeleiden werd binnen de Klasse van de Menswetenschappen een Stuurgroep aangesteld die de coördinatie en wetenschappelijke leiding van het programma op zich nam. De Stuurgroep werd als volgt samengesteld:

- o Marie-Claire Foblets (KMW, KU Leuven)
- o Ron Lesthaeghe (KMW, VUB)
- o Koen Matthijs (KMW, KU Leuven)
- o Jaak Billiet (KMW, KU Leuven)
- o Herman De Dijn (KMW, KU Leuven)
- o Godelieve Laureys (bestuurder KMW, UGent)
- o Batja Mesquita (KMW, KU Leuven)
- o Karel Velle (KMW, UGent)
- o Kristiaan Versluys (KMW, UGent)

1.4 Activiteiten

1.4.1 Overzicht

De eerste contacten tussen de Denkers en de Stuurgroep werden gelegd in 2016. Hieronder vindt u een overzicht van de activiteiten die werden ontwikkeld in het kader van deze Denkerscyclus. Daarnaast hebben beide Denkers elkaar tussendoor ook meermaals in Bristol getroffen en werden tal van ad hoc gesprekken gevoerd.

- 02/06/2016 Vergadering Stuurgroep en Denkers (TM via skype)
- 19-20/09/2016 Vergadering Stuurgroep en Denkers: uitwerking programma 2017
- 06/12/2016 Vergadering Stuurgroep
- 16-18/01/2017 Fact Finding I
- 17/02/2017 Vergadering Stuurgroep en Denkers (TM via skype)
- 02/03/2017 Beperkt overleg tussen Marie-Claire Foblets, Ron Lesthaeghe en Orhan Agirdag
- 17-18/03/2017 Fact Finding II
- 23/06/2017 Slotsymposium 'Multiculturalism: How can Society deal with it?'
- 07/07/2017 Skype Marie-Claire Foblets, Tariq Modood en Frank Bovenkerk

- 25/09/2017 Vergadering Stuurgroep
- 18/12/2017 Voorstelling publicatie Final Report

1.4.2 Bespreking

De eerste verkennende vergaderingen met de Stuurgroep vonden reeds plaats in 2016 waar beide Denkers werden bekend gemaakt met de formule van het Denkersprogramma en waarbij beslist werd te focussen op twee thema's die nauw aansluiten bij hun expertise. Tariq Modood zou vooral aandacht hebben voor de multiculturele samenleving en vraagstukken van opvoeding (niet enkel in schoolcontext); Frank Bovenkerk zou zich toespitsen op het delicate vraagstuk van de band die tussen culturele achtergronden en delinquent gedrag al dan niet kan worden gelegd. Naar aanleiding van dit overleg hebben zij een gezamenlijke conceptnota uitgewerkt die als belangrijk uitgangspunt diende voor de gespreksrondes die volgden.

Van 16 tot en met 18 januari 2017 verbleven beide Denkers in België voor een eerste Fact Finding. Er vonden site visits plaats aan de universiteiten van Leuven, Gent, Antwerpen en Brussel waar ze van gedachten wisselden met Vlaamse onderzoekers uit diverse disciplines teneinde een beeld te krijgen van de Vlaamse onderzoeksagenda. Deze bezoeken hebben de Denkers toegelaten om een zicht te krijgen op 1) de stand van het wetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen met betrekking tot de multiculturele samenleving, 2) de wijze waarop in Vlaanderen over deze thematieken wordt nagedacht, 3) een identificatie van mogelijke knelpunten.

De aanspreekpartners voor de vier universiteiten waren Christiane Timmerman (UA), Orhan Agirdag (KU Leuven), Ilse Derluyn (UGent) en Steven De Ridder (VUB). Naast leden van de Stuurgroep en beide Denkers namen volgende personen deel aan de gespreksrondes:

- UA: Christiane Timmerman, Lore Van Praag, Gert Verschraegen, Noël Clycq, Robin Vandevordt, Karel Neels, François Levrau, Leni Franken, Thomas Swerts
- KU Leuven: Orhan Agirdag, Lode Walgrave, Goedroen Juchtmans, Karen Phalet, Paul Puschmann, Graziela Dekeyser, Jozefien De Leersnyder
- UGent: Ilse Derluyn, Eva Brems, Peter Stevens, Lesley Hustinx, Katrijn Maryns, Michel Vandebroeck, Piet Van Avermaet, Tom Vander Beken, Saïla Ouald Chaïb
- VUB: Steven De Ridder, Kristel Beyens, Kristof Verfaillie, Pieter-Paul Verhaeghe, Patrick Deboosere, Dimokritos Kavadias.

Een tweede Fact Finding vond plaats in Brussel op 17 en 18 maart 2017. Drie besloten rondetafels werden georganiseerd rond de thema's 'identiteit', 'het schoolwezen' en 'vraagstukken van ordehandhaving (zowel in Vlaanderen als in Brussel)'. Tal van op de praktijk gerichte deskundigen namen hieraan deel en waren bereid getuigenissen af te leggen. Zo waren naast de onderzoeksinstituten van de universiteiten ook o.m. vertegenwoordigers van UNIA, Minderhedenforum, Gemeenschapsonderwijs GO, Katholiek onderwijs en de gemeente Molenbeek aanwezig.

Namen deel aan de rondetafels:

- Identiteit: Noël Clycq (UA)
François Levrau (UA)

- Patrick Charlier (UNIA)
- Bambi Ceuppens (Museum Midden-Afrika Tervuren)
- Naima Charkaoui (Kinderrechtencommissariaat)
- Jean Pierre Verhaeghe (Kinderrechtencommissariaat)
- Omar Ba (Afrika Platform)
- Orhan Agirdag (KU Leuven)
- Jozefien De Leersnyder (KU Leuven)
- Nadia Fadil (KU Leuven)
- Koen Lemmens (KU Leuven)
- Floor Verhaeghe (UGent)
- Onderwijs: Elias Hemelsoet (Gemeenschapsonderwijs GO)
- Iris Philips (Katholiek onderwijs)
- Leni Franken (UA)
- Karen Phalet (KU Leuven)
- Piet Van Avermaet (UGent)
- Veiligheid en ordehandhaving:
- Annalisa Gadaleta (Alderman Sint-Jans-Molenbeek)
- Emma Jaspaert (KU Leuven)
- Jogchum Vrielink (KU Leuven).

Op vrijdag 23 juni 2017 werd een slotsymposium georganiseerd in de Academie waarop een eerste versie van het rapport van de Denkers ter discussie werd voorgelegd aan enkele respondenten en vervolgens aan het brede publiek. Tijdens elk van de drie sessies gaven de Denkers eerst toelichting bij hun visie, gevolgd door de reactie van een viertal Vlaamse respondenten. Onder de respondenten waren o.m. de academische wereld met enkele onderzoeksinstituten, het Vlaams agentschap voor Integratie, de Scholengemeenschap GO, het Katholiek onderwijs en de gemeente Molenbeek vertegenwoordigd. Nadien werd het publiek, dat met 120 deelnemers vrij talrijk aanwezig was, in de discussie betrokken.

De resultaten van deze interactie werden meegenomen en uiteindelijk gebundeld in het finale rapport van de Denkers. Dit rapport werd gepubliceerd in de reeks Standpunten van de Academie onder de titel "Multiculturalism: How can society deal with it? – A Thinking Exercise in Flanders" en werd voorgesteld in de Academie op maandag 18 december 2017 in aanwezigheid van Tariq Modood en Frank Bovenkerk.

Het programmaboekje en de deelnemerslijst van het slotcongres vindt u in bijlage. De papers en presentaties kan u downloaden op onze website.

2 Resultaten en impact

2.1 Aanbevelingen van de Denkers

Het doel van het slotsymposium was enerzijds terug te koppelen naar de verschillende experten met wie de Denkers reeds ontmoetingen hebben gehad, en anderzijds om nuttige input te krijgen van een reeks andere deskundigen die bekend zijn met de problematiek. Aan de hand van deze interacties konden zij een definitief rapport neerleggen dat nauw aansluit bij de maatschappelijke realiteit van de Vlaamse samenleving, wat op zijn beurt de garanties moet verhogen dat de beleidsvoorstellen die worden geformuleerd ook effectief een antwoord kunnen zijn op de reële vraagstukken van de multiculturele samenleving vandaag in Brussel en Vlaanderen. Voor het extensieve verslag van de Denkers en hun conclusies wordt verwezen naar de publicatie van het finale rapport in de reeks Standpunten van de Academie nr. 51 "Multiculturalism: How can society deal with it? – A Thinking Exercise in Flanders".

2.2 Standpunt

Het was meteen duidelijk dat het thema van de multiculturele samenleving in Vlaanderen voor één enkele Denkerscyclus veel te uitvoerig zou zijn om op een exhaustieve manier te behandelen. Vandaar het voornemen van de Stuurgroep, en in het bijzonder van de Klasse Menswetenschappen, om ook in de komende jaren blijvend aandacht te besteden aan deze problematiek. Een Standpunt in de reeks van de Academie behoort alvast tot de mogelijkheden.

2.3 Communicatie en media

De activiteiten van het Denkersprogramma werden aangekondigd op de website van de KVAB, de LinkedIn-pagina en de Facebook-pagina van de KVAB, in de Academieberichten en op de websites van partnerorganisaties. Alle programma's en bijhorende papers van deze cyclus zijn eveneens terug te vinden op de website van de KVAB.

De aankondiging en uitnodigingen voor het slotcongres werden elektronisch verstuurd naar meer dan 3000 geadresseerden, een persbericht werd uitgestuurd naar onze mediacontacten.

Naar aanleiding van deze denkerscyclus is er voor, tijdens en na het symposium van juni en de voorstelling van het finale rapport in december getweet door KVAB en aanwezigen met tagging van @_KVAB. De discussie werd duidelijk 'verdergezet' op dit sociale kanaal.

Er is een artikel verschenen over deze Denkerscyclus in de Academieberichten nr. 65, 2017, p. 6.

3 Bijlage

3.1 Conceptnota

3.2 Artikel Academieberichten nr. 65

3.3 Programmabrochure + deelnemerslijst

3.4 Standpunt nr. 51